

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Pro rege Dejotaro

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

non dubito, quid existimes, lacrymas, squaloremque ipsius, & filii vides. Quid de fratribus dicam? noli. Cæsar, putare de unius capite nos agere, aut tibi Ligarii retinendi in civitate sunt, aut tres ex civitate exterminandi, quodvis exilium his est optatius, quam patria, & quam domus, quam dii penates, uno illo exfulante. Si fratrem, si piæ, si cum dolore faciunt: moveant te horum lacrymæ, moveat pietas, moveat germanitas; valeat tua vox illa, quæ vicit, te enim dicere audiebamus, Nos, OMNES adversarios putare, nisi qui nobiscum essent: te omnes, qui contra te non essent, tuos. Vide ne igitur hunc splendorem, omnem hanc Brochorum domum, hunc L. Marcium, C. Cæsetium, L. Corfidium, hosce omnes equites Romæ, qui ad sunt veste mutata, non solum notos tibi, verum etiam 2 probatos viros, tecum fuisse? atque his maximè irascebatur, & hos requirebamus, & his nonnulli etiam inprobantur. Conserva igitur tuis suos: ut, quemadmodum cetera, 34 quæ dicta sunt à te, sic hoc verissimum reperiatur. Quod si penitus perspicere posses concordiam Ligariorum: omnes fratres tecum iudicares fuisse. An potest quisquam dubitare, quin, si Q. Ligarius in Italia esse potuisset, in eadem sententia futurus fuerit, in qua fratres fuerunt? quis est, qui horum consensum conspirantem, & præne consilium, in hac propè æqualitate fraterna non noverit? qui hoc non sentiat, quidvis prius futurum fuisse, quam, ut hi fratres diversas sententias, fortunaque sequerentur? Voluntate igitur omnes tecum fuerunt: *tempore* abreptus est unus; qui, si consilio id fecisset, esset eorum similis, quos tu tamen salvos esse voluisti. Sed ierit ad bellum: dissenferit non à te solum, verum etiam à fratribus, hi te orant tui. Equidem cum tuis omnibus negotiis interesset, memoria

tenco, qualis T. Ligarius, quæstor urbanus fuerit erga te, & dignitatem tuam, sed parum est me hoc meminisse spero etiam te, qui *oblivisti nihil scire, nisi injurias*, quoniam hoc est animi, quoniam etiam ingenii tui, te aliquid de huius illo quæstoris officio cogitantem, etiam de aliis quibusdam quæstoribus reminiscerem recordari. Hic igitur T. Ligarius, qui tum nihil egit aliud (neque enim hæc divinabat) nisi ut tu eum studiosum, & bonum virum iudicares, nunc à te supplicis fratris salutem petit, quam huius admonitus officio cum utrisque his dederis, tuis fratres optimos, & integerrimos, non solum sibi ipsos, neque his tot ac talibus viris, neque nobis necessariis suis, sed etiam *resp. condonaverit*. Fac igitur, quod de homine nobilissimo, 37. & clarissimo, M. Marcello fecisti nuper in curia, nunc idem in foro de optimis, & huic omni frequentia probatissimis fratribus. Ut concessisti illum senatui, sic da hunc populo: cuius voluntatem carissimam semper habuisti. & si ille dies tibi gloriosissimus, pop. Rom. gratissimus fuit: noli, obsecro, dubitare, C. Cæsar, similem illi gloria laudem quam sapissimè quætere. *Nihil* est enim tam populare, quam bonitas: nulla de virtutibus tuis plurimis nec admirabilior nec gratior, misericordia est. *HOMINES* enim ad deos nulla te propius accedunt, 6 quam salutem hominibus dando, nihil habet nec fortuna tua majus, quam ut possis: nec natura tua melius, quam ut velis conservare quam plurimos. Longiorem orationem causa forsitan postulat, tua certè natura brevior. Quare, cum utilius esse arbitrer, te ipsum, quam aut me, aut quemquam, loqui *tecum*, finem jam faciam: tantum te ipsum admonebo, si illi absentis salutem dederis, presentibus his omnibus te daturum.

1. *Quam domus.* Istud accedit Ciceroni è Pall. aliisque edd. Lambiniani enim edd. injuriè exalavit.
2. *Probatos viros tecum fuisse.* Sic duo Coll. & plures Pall. melius profecto vulgatis, qui tecum fuerunt.
3. *Dissefferit non à te solum.* Est à Pall. aliquot & uno Colon. leni verbo utitur, ut supra cap. 6. *Dissefferit non à te solum.* vulgatus dissefferit.

4. *De huius illo quæstoris.* Vox illa adicitur è veteribus nostris codd. & suam habet emphasim, fuitque item in Poteanti scriptis.
5. *Nisi ut tu eum studiosum & bonum virum iudicares.* Gulielmus bene coniecit, nisi; neque aliter schedæ Cl. Potciani.
6. *Quam salutem hominibus dando.* Male Lambinus, præter missi, certè & ceteras edd. salutem hom. dando.

M. TULLIVS CICERO

PRO

REGE DEJOTARO AD C. CÆSAREM.

ORATIO QUADRAGESIMA SECVNDA.

SYNOPSIS.

Dejotarum regem Gallogracia, conjurationis adversus Cæsarem reum delatum, purgat apud eundem Cæsarem Cicero.

UM in omnibus causis gravioribus, C. Cæsar, initio dicendi commoveri soleam vehementius, quam videtur vel usus, vel ætas mea postulare: tum in hac causa ita me multa perturbant, ut quantum mea fides studii mihi asserat ad salutem regis Dejotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat. Primum dico pro capite fortunisque regis: quod ipsum etiam non iniquum est, in tuo duntaxat periculo: tamen est ita *injustatum*, regem, capitis reum esse, ut ante hoc tempus non sit auditum. Deinde eum regem, & quem orna-

te antea cuncto cum senatu solebam, pro perpetuis ejus in nostram republ. meritis, nunc contra atrocissimum crimen cogor defendere. Accedit, ut accusatorum alterius crudelitate, 2 alterius indignitate perturbet. 3 Crudelem Cæsarem, ne dicam sceleratum, & impium, qui nepos avum in discrimen capitis adduxerit, adolescentiaque suæ terrorem intulerit ei, cuius senectutem tuæ, & regere debet; commendationemque ineuntis ætatis ab impietate, & scelere duxerit: avi servum, corruptum præmiis, ad accusandum dominum impulerit, & à legatorum pedibus abduerit. Fugitivi autem dominum accusantis, & dominum ab-

Q 9 3

sentem,

1. *Quem unum ante cunctis cum senatu solebam.* Sic nonus, & sec. & Grav. uia cum duobus miss. S. Victoris, quod res ipsa probat. prius eoli solebamur.
2. *Alterius indignitate perturbet.* Ita quatuor Gulielmo excusit, &

aliquot Pall. non perturbet, ut retrò editi.
3. *Crudelem Cæsarem, ne, &c.* Est & hoc à plerisque Pall. & Grav. imò & vetustius eoli posterioribus Crudelem Cæsarem, ne, &c.

sentem, & dominum amicissimum nostræ reipub. cum os videbam, cum verba audiebam: non tam afflictam regiam conditionem dolebam, quam de fortuna communibus extimescebam. Nam, cum more majorum de servo in dominum, ne tormentis quidem quæri liceat: in qua quæstione dolor veram vocem elicere possit, etiam ab invito exortus est servus, qui, quem in oculis appellare non posset, eum accusat solutus. Perturbat me, C. Cæsar, etiam illud interdum: quod tamen, cum te penitus recognovi, timere desino. re enim iniquum est, sed tua sapientia sit æquissimum, nam dicere a pud eum de facinore, contra cuius vitam consilium facinoris inesse arguere, si per seipsum consideres, grave est. Nemo enim ferè est, qui sui periculi iudex, non sibi se æquiores, quam reo præbeat. Sed tua, C. Cæsar, præstans, singularisque natura hunc mihi metum minuit, non enim tam timeo, quid tu de rege Dejotaro, quam intelligo, quid de te ceteros velis iudicare. Moveor etiam loci ipsius insolentia, quod tantam causam, quanta nulla umquam in disceptatione versata est, dico intra demesticos parietes, dico extra conventum, & eam frequentiam, in qua oratorum studia niti solent: in tuis oculis, in tuo ore, vultuque acquiesco: te unam intueor: ad te unum omnis mea spectat oratio: quæ mihi ad spem obtinendæ veritatis gravissima sunt, ad motum animi, & ad omnem impetum dicendi, contentionemque leviora. Hanc enim, C. Cæsar, causam si in foro dicerem, eodem audiente, & disceptante te, quantam mihi akeritatem populi Rom. concursus afferret? quis enim civis ei regi non faveret, cuius omnem artem in populi Rom. bellis consumptam esse meminisset? spectarem curiam? intuerer forum, cœlum denique testaret ipsum. Sic, cum & deorum immortalium, & populi Rom. & senatus beneficia in rege Dejotaro recordarer, nullo modo mihi deesse posset oratio. Quæ quoniam angustiora parietes faciunt, atque causa maxime debilitatur loeo: tuum est, Cæsar, qui pro multis sæpe dixisti, quid nunc mihi animi sit, ad te ipsum referre; quo facilius tua æquitas tua, tum audiendi diligentia minuat hanc perturbationem meam. Sed antequam de accusatione ipsa dico, de accusatorum spe pauca dicam, qui cum videantur neque ingenio, neque usu, atque exercitatione rerum valere, tamen ad hanc causam non sine aliqua spe, & cogitatione venerunt. Itaque te regi Dejotaro fuisse non erant nescii, affectum illum quibusdam incommodis, & detrimentis, propter offensionem animi tui, meminerant: teque cum huic iratum, tum sibi amicam cognoverant: cumque apud ipsum te de tuo periculo dicerent, fore putabant, ut in exultato animo facile fictum crimen insideret. Quamobrem hoc nos primum metu, C. Cæsar, per fidem & constantiam, & clementiam tuam, libera, ne residere in te ullam partem iracundiæ suspicemur. Per dexteram te istam oro, quam regi Dejotaro hospes hospitii, portexisti: istam, inquam, dexteram, non tam in bellis, & in præliis, quam in promissis, & fide firmiorem. Tu illius domum intræ, tu vetus hospitium, renovato voluisti: te ejus dii penates acceperunt: te amicam, & placatum Dejotari regis aræ, focique viderunt. Cum facie exorari, Cæsar, tum semel exorari soles. nemo umquam te placavit inimicus, qui ullas residisse in te simultatis reliquias senserit. Quamquam cui sunt inaudita cum Dejotaro querela tuæ? numquam tu illum accusavisti, ut hostem, sed 2. ut amicam officio parum fuisse, quod propensior in Cn. Pompeji amicitiam fuisset, quam in tuam, cui tamen ipsi regi veniam te datum fuisse dicebas, si cum auxilia Pompejo, vel si etiam filium misisset, ipse tamen ex officio atque usus esset. Itaque, cum, maximis, eum rebus

liberares, per parvam amicitiam culpam relinquebas. Itaque non solum in eum non animadvertisti, sed omni meum liberavisti, hospitem agnovisti, regem reliquisti, neque enim ille odio tui progressus, sed errore communi lapsus est. Is rex, quem senatus hoc nomine sæpe honorificentissimè decretis appellavit, quique illum ordinem ab adolescentia gravissimum, sanctissimumque duxisset, iisdem rebus est perturbatus, homo longinquus, & alienigena, quibus nos in media rep. nati semperque versati. Cum audiret senatus consentientis auctoritate arma sumta: consiliis, prætoribus tribunis pleb. novis imperatoribus temp. defendendam datam: movebatur animo, & vir huic imperio amicissimus, de salute populi Rom. extimescebat, in qua etiam suam inclusam esse videbat. in summo tamen timore quiescendum sibi esse arbitrabatur. maxime vero perturbatus est, ut audivit, consules ex Italia profugisse: omnique consulares (sic enim nuntiabatur) cunctum senatum, totam Italiam esse effusam, talibus enim nuntiis, & rumoribus patebat ad orientem via, nec ulli veri subsequendatur. nihil ille de conditionibus tuis, nihil de studio concordiæ, & pacis, nihil de conspiratione audiebat certorum hominum contra dignitatem tuam, quæ cum ita essent, tamen eod se tenuit, quoad Cn. Pompejo ad eum legatum, iterque venerunt ignoscere, ignoscere, Cæsar, si ejus vii auctoritate rex Dejotarus cessit, quem nos omnes secuti fumus: in quem cum dii, atque homines omnia ornamenta congestissent, tum tu ipse plurima, & maxima. neque enim si tuæ res gesta cæterorum laudibus obscuritatem attulerunt, idcirco Cn. Pompeji memoriam amissimus. quantum nomen ejus fuerit, quanta opes, quanta in omni genere bellorum gloria, quanti honores populi Rom. quanti senatus, quanti tui, quis ignorat? tanto ille superiores vicerat gloria, quanto tu omnibus præstitisti. Itaque Cn. Pompeji bella victorias, triumphos, consulatus admirantes numerabamus: tuos enumerare non possumus. Ad eum igitur rex Dejotarus venit, hoc misero, & arduo bello, quem antea iustus, hostilibusque bellis adjuverat, quo cum erant non hospitio solum, verum etiam familiaritate conjunctus: & venit vel rogatus, ut amicus: vel accessit, ut socius: vel evocatus, ut is, qui senatus parere didicisset: postmodum venit, ut ad fugientem, non ut ad insequentem, id est, ad periculum, non ad victoriæ societatem. Itaque, Pharsalico prælio facto, à Pompejo discessit: spem insensam persequi noluit, vel officio, si quid debuerat: vel errori, si quid nescierat, satisfactum esse duxit: domum se contulit: teque Alexandrinum bellum gerente, utilitatibus tuis parum ille exercitum Cn. Domitii, amplissimi viri, suis relictis, & copiis sustentavit: ille Ephesum ad eum, quem tu ex tuis fidelissimum, & probatissimum omnibus delegisti, pecuniam misit: ille iterum, ille tertio aulicibus factis pecuniam dedit, qua ad bellum uteretur: ille corpus suum periculo objecit, tecumque in acie contra Pharnacem fuit, tumque hostem esse duxit suum. Quæ quidem à te in eam partem accepta sunt, C. Cæsar, ut eum amplissimo regis honore, & nomine affecteris. Is igitur non modo à te periculo liberatus, sed etiam honore amplissimo ornatus, arguitur domi te sua interfecisse voluisse, quod tu, nisi eum furiosissimum iudicess, suspicari profecto non potes. Ut enim omittam, cuius tanti sceleris fuerit, in conspectu deorum penarium necare hospitem: cuius tantæ importunitatis, omnium gentium, atque omnis memoriæ clarissimum lumen extinguere: cuius tantæ ferocitatis, victorem orbis terrarum non extimescere: cuius tam inhumani, & ingrati animi, à quo rex appellatus esset, in eum, tyrannum venire: ut hæc omittam, cuius tanti furoris fuit, omnes re-

1. Cum facie exoraris Cæsar, etc.] Multaliquot nostris, variis, quos sequitur Gulielmus; non dum ego.
2. Ut amicum officio parum fuisse.] Vulgo amici: sed contra me non

fros meliores, in quibus etiam postea erat enim, non sum, de quo videatur etiam Muretus lib. 11. Var. lect. cap. 16.

ges, quorum multi erant finitimi, omnem liberos populos, omnem socios, omnem provincias, omnia denique omnium arma contra te unum *excitare*? quoniam ille modo cum regno, cum domo, cum conjuge, cum carissimo filio distractus esset, tanto scelere non modo perfecto, sed etiam cogitato? At, credo, hanc homo inconfusus, & temerarius non videbat. Quis considerat illo? quis rector? quis prudentior? quamquam hoc loco Dejotarum non tam ingenio, & prudentia, quam fide, & religione vitæ defendendum puto. Nota tibi est, C. Cæsar, hominis probitas, non mores, nota constantia. Cui porro, qui modo populi Romani nomen audivit, Dejotari integritas, gravitas, virtus, fides non audita est? Quod igitur facinus nec in hominem imprudentem cadere posset, propter metum præsentis exitus, nec in facinorosum, nisi esset idem amentissimus, id vos & à viro optimo, & ab homine minime stulto cogitatum esse confingitis. At quomodo non modò non credibiliter, sed ne suspitione quidem. Cum, inquit, in castellum Lucejum venisset, & domum regis, hospitis tui, devertisset: locus erat quidam, in quo erant ea composita, quibus rex te munere constituerat, huc te è balneo, prius quam accumberes, ducere volebat. Ibi enim erant armati, qui te interficerent, in eo ipso loco collocati. En crimen, en causa, cur regem fugitivus, dominum servus accuset. Ego me hercule, C. Cæsar, initio, cum est ad me ista causa delata, Phidippum medicum, servum regium, qui cum legatis missus esset, ab isto adolescente esse corruptum; & hac suspitione sum percussus: medicum indicem subornabit: linget videlicet aliquod *crimen veneni*. est à veritate longè, tamen à consuetudine criminandi non multum res abhorrebat. Quid ait medicus? nihil de veneno. At id fieri potuit: primò occultius in potione, vel in cibo: deinde etiam *impunitus* sit, quod, cum est factum, negari potest. Si palam te interemisisset: omnium in se gentium non solum odia, sed etiam arma convertisset: si veneno: Jovis illius quidem hospitalis numen nunquam celare potuisset homines fortasse celavisset. Quod igitur & occultius conari, & efficere cautius potuit: id tibi, & medico calido, & servo, ut putabat, fideli, non creditur: de armis, de ferro, de insidiis celare te noluit? At quomodo festivè crimen conexitur? Tua te, inquit, eadem, quæ semper, fortuna servavit. negavisti tum te inspicere velle. Quid postea? An Dejotarus, re illo tempore non perfecta, continuo dimisit exercitum? nullas erat alius insidiandi locus? At eodem te, cum cenavisset, rediturum dixerat: itaque fecisti horam unam, aut duas eodem loco armatas, ut collocati fuerunt, retinere magnum fuit? cum in convivio comiter, & jucundè fuisset, tum illuc ivisti, ut dixerat. quo in loco Dejotarum talem erga te cognovisti, qualis res Attalus in P. Africanum fuit: cui *magnificentissima dona*, ut scriptum legitimus, usque ad Numantiam misit ex Asia: quæ Africanus, inspectante exercitu, accepit. Quod cum præsens Dejotarus regio & animo, & more fecisset, tu in cubiculum discessisti. Obsecro, Cæsar, repete temporis illius memoriam: pone illum

ante oculos diem: vultus hominum te intuentium atque admirantium, recordare, num quæ trepidatio? num qui tumultus? num quid, nisi moderate, nisi quietè, nisi ex hominis gravissimi, & sanctissimi disciplina? Quid igitur causæ excogitari potest, cur te lautum voluerit, cenatum noluerit occidere? In posterum, inquit, diem distulit, ut, cum in castellum Lucejum ventum esset, ibi cogitata perliceret. Non video causam loci mutandi: sed tamen acta res criminose est. Cum, inquit, vomere te post cenam velle dixisses, in balneum te ducere coeperunt. Ibi enim erant insidia. At te eadem tua fortuna servavit: in cubiculum te ire velle dixisti. 4. Dii te perdant, fugitive: ita non modò nequam, & improbus, sed fatuus, & avariens es. Quid? ille signa ænea in insidiis posuerat, quæ è balneo in cubiculum transferri non possent? Habes crimina insidiarum, nihil enim dixit amplius horum, inquit, eram conscius. Quid tum? ita demens ille erat, ut eum, quem *consciens* tanti sceleris habebat, à se dimitteret? Romam etiam mitteret, ubi & inimicissimum sciret esse, nepotem suum, & C. Cæsarem, cui fecisset insidias? præsertim cum is unus esset, qui posset & de absente se vindicare? Et fratres meos, inquit, quod erant conscii, in vincula coniecit. Cum igitur eos vincire, quos secum habebat, te solum Romam mittebat, qui eisdem scires, quæ illos scire dicis? Reliqua pars accusationis duplex fuit: una, regem semper in speculis fuisse, cum à te animo esset alieno: altera, exercitum eum contra te magnum comparasse. De exercitu dicam breviter, ut cetera. Numquam ea copias rex Dejotarus habuit, quibus inferre bellum populo Rom. posset: sed quibus, *si non suis* ab excursionibus hostium, & latrocinii tueretur, & imperatoribus nostris auxilia mitteret. Atque antea quidem majores copias alere poterat: nunc exiguas vix tueri potest. 7. At misit ad Cælium nescio quem: sed eos, quos misit, quod ire noluerunt, in vincula coniecit. Non quare, quàm verisimile sit, aut non habuisse regem, quos mitteret: aut eos, quos misisset, non paruisse: aut, qui dicto audientes in tanta te non fuissent, eos victos potius, quàm *meos* fuisse. sed tamen cum ad Cælium mittebat, utrum causam illam victam esse nesciebat, an Cælium istum, magnum hominem putabat? quem profectò is, qui optime nostros homines novit, & vel quia nosset, vel quia non nosset, contemneret. Addidit etiam illud, equites non optimos misisse veteres, credo, Cæsar, nihil ad tuum equitatum: sed misit ex iis, quos habuit, electos. Ait nescio quem ex eo numero, servum judicatum, non arbitror: non audivi. sed in eo, etiam si accidisset, culpam regis nullam fuisse arbitraret. Alieno autem à te animo fuit, quomodo? speravit, credo, difficile tibi Alexandria fore *exitus* propter regionis naturam, & fluminis. At eo ipso tempore pecuniam dedit, exercitum aluit: ei quem Asia præfeceras, nulla in re defuit: tibi victori, non solum ad hospitium, sed ad periculum etiam, atque ad aciem præstò fuit. Secutum est bellum Africanum, graves de te rumores sparsi: qui etiam furiosum illum Cælium excitaverunt. 10. Quo tum erga te rex animo fuit? qui auctionatus sit, 11. seseque expellere maluerit,

Q 9 4

maluerit,

1. *Cum, inquit, in castellum Lucejum venisset.* Potentius monuit legendum *venisset*, nam quod mox narrat, actum fuit antequam Cæsar Lucejum venisset; ut liquet ex alio hujus paginæ loco: *in posterum*, inquit, diem distulit, ut cum in castellum Lucejum ventum esset, &c. Sequitur ergo id actum fuisse in domo Dejotari; ad quam Cæsar in Lucejum proficiscens devenerat.

2. *Ab isto adolescente esse corruptum.* Vulgata interposuit *existimavi*, sed vocis ejus nullum vestigium in Pall. quod & notavit Puteanus; Item Muræus d. cap. 6. qui tamen minus bene *Alud subornabit* mutat in *subornavit*, sic quidem etiam scriptum in aliquo nostro; sed id veteri illa consuetudine scribendi, idem est cum proice.

3. *Hac suspitione percussus.* Recepta lectio *percussus*, sed alterum magis bene convenit, *revertitque* in plerisque nostris.

4. *Dii te perdant, fugitive, &c.* Sic omnino Pall. pr. tert. & Celberdenit aut certe *perdant*, vox ea notissima vel ex Plauto, vulgò erat *perdant*, sic legendum, du est quod memit Cujacius lib. XII. Observat. cap. 3.

5. *Transferri non possunt.* Mallet Gualtelmus *transfere*, quod etiam in uno, alteroque nostrorum, sed alteram videtur mihi *lepidius*.

6. *De absente se vindicare.* Gualtelmus eruebat è vestigiis anius libri, *absente se vindicare*, quoniam ei non displiceret Victorii, *se vindicare*, de quo ille libro XII. Vas. lect. cap. 28. ferri potest & vulgata: de injuria cuius fratribus illata vindicare se indicio potuisse significat.

7. *At misit ad Cælium nescio quem.* Existat & istud in Pall. item Lambini *Cælium*: sed tamen Pall. nonus præfert *Tellum*.

8. *Vel quia nosset, vel quia non nosset.* Ita & Pall. nonus, vulgata: *vel quia non nosset, vel si nosset, &c.*

9. *Gravis de te rumor sparsus.* Habet istud ultimum verbum Pall. nonus, aliquam multum nisi abest, & poterat rectius fortis subaudiri.

10. *Quo tum erga te rex animo fuit?* Admi sic & istud optimus Palatinorum nonus, secundus vero amplius habet, *animo tunc etiam erga te fuit*, alii quidam non agnoscunt *erga te*, abiecitque Lambinus.

11. *Seseque expellere maluit.* Vulgata intermiscuit, & *filium suum*, quod inferum ex loco inferiore, neque habent m. fere ulli.

maluerit, quam tibi pecuniam non subministrare. At eo, inquit, tempore ipse Niczam, Ephesumque mittebat, qui rumores Africanos acciperent, & celeriter ad se referrent. itaque cum esset ei nuntiatum, Domitium naufragio peris- se, te in castello circumdideri: de Domitio dixi verum Græcum eadem sententia, qua etiam nos habemus Latinum: *Perant amici, dum una inimici inperdant*: quod ille, si esset tibi inimicissimus, numquam tamen dixisset. ipse enim mansuetus; verius immanis. Qui autem Domi- tio poterat esse amicus, qui tibi esset inimicus? tibi porro inimicus cur esset, à quo dum vel interfici belli lege ponis- set, regem & se, & filium suum constitutos esse meminis- set? Quid deinde? furcifer quo progreditur? ait, hac latiti- a Dejotarum elatum, vino se obruisse, in convivioque nudum saltavisse. Quæ crux huic fugitivo potest satis suspi- cii afferre? Dejotarum *sahantem* quisquam, aut *ebrium* vidit umquam? omnes sunt in illo regia virtutes, quod te, Cæsar, ignorare non arbitror: sed præcipue singularis, & admiranda frugalitas, et hoc verbo scio laudari reges non solere. FRUGI HOMINEM dici non multum habet laudis in rege: fortem, iustum, severum, gravem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem, hæ sunt regia laudes: illa privata est. Ut volet, quisque accipiat: ego tamen frugali- tatem, id est, modestiam, & temperantiam, virtutem esse maximam iudico, hæc in illo est ab incunte ætate, tum à cuncta Asia, tum à magistralibus, legatisque nostris, tum ab equitibus Rom. qui in Asia negotiati sunt, perspecta, & cognita. Multis ille quidem gradibus officiorum erga temp. nostram ad hoc regium ponem ascendit: sed tamen, quidquid à bellis populi Rom. vacabat, cum hominibus nostris consuetudines, amicitias res rationesq; iungebat: ut non solum tetracha nobilis, sed optimus paterfamilias, & diligentissimus agricola, & pecuarius haberetur. Qui igitur *adolescens*, nondum tanta gloria præditus, nihil umquam nisi severissimè, & gravissimè fecerit, is ea existimatione, eaque ætate saltavit? Imitari potius, Castor, avi tui mores, disciplinamque debebas, quam optimo, & clarissimo viro fugitivi ore maledicere. Quod si saltatorem a ym habuis- ses, neque eum vitum, unde pudoris, pudicitiaque exem- pla peterent: tamen hoc maledictum minime in illam *statem* conveniret, quibus ille studijs ab incunte ætate se imbuerat, non saltandi, sed benè ut armis, optime ut equis uteretur; ea tamen illum cuncta, jam ætate exacta, defecerant. itaque Dejotarum cum plures in equum sustu- lissent, quod hære in eo senex posset, admirari soleba- mus. Hic verò adolescens, qui meus in Cilicia miles, in Græcia commilito fuit, cum in illo nostro exercitu equita- ret cum suis delectis equitibus, quos una cum eo ad Poni- pejum pater miserat, quos concursus facere solebat? quam se saltare? quam ostentare? quam nemini in illa causa stu- dio, & cupiditate concedere? Cum verò, exercitu amisso, ego, qui pacis auctor semper fui, post Pharalicum autem proelium suasor fuisset armorum non deponendorum, sed *abjiciendorum*, hunc ad meam auctoritatem non potui ad- ducere, quod & ipse ardebat studio ipsius belli, & patri sa- tis faciendum esse arbitrabatur. Felix ista domus, quæ non impunitatem solum adepta sit, sed etiam accusandi li- centiam: calamitosus Dejotarus, qui & ab eo, qui in isdem castris fuerit, non modò apud te, sed etiam à *suis* accusetur.

vos vestra secunda fortuna, Castor, non potest sine propinquo- rum calamitate esse contenti. Sicut sane inimiciter, quæ esse non debebat rex enim Dejotarus vestrum fami- liam abjectam, & obscuram, è tenebris in lucem evocavit. quis tuum patrem ante, qui esset, quam cuius gener esset, audivit? Sed quamvis ingrâte, & impiè & necessitudinis nomini repudiatis, tamen inimicitias, *hominum more* ge- rere poteratis, non ficto crimine insectari, non expetere vitam, non capitis accessere. Esto: concedatur hæc quoque accebitatis, & odii magnitudo. adeone, ut etiam omnia vitæ, salutisque communis, atque etiam *humanitati* pro violentius servum sollicitare verbis, spe, promissisque cor- rumperet; adducere domum, contra dominum armare: hoc est, non uni propinquo, sed omnibus familiis bellum ne- farium indicere. nam ISTA CORRUPTELA servi, si non modò impunita fuerit, sed etiam à tanta auctoritate ap- probata: nulli parietes nostram salutem, nullas leges, nulla jura custodient, ubi enim id, quod intus est, atque nostrum, impunè evolare potest; contraque nos pugnare: fit in do- minatu servitus, in servitute dominatus. O tempora, o mores! Cn. Domitius ille, quem nos pueri consulem, cen- sorem, pontificem maximum vidimus, cum tribunus pleb. M. Scæurum, principem civitatis, in iudicium populi vo- casset, Scæurique servus ad eum clam domum venisset, & *crimina in domum* delaturum se esse dixisset: 3. prehendi hominem iussit, ad Scæurumque deduci. Vide, quid in- testit; etsi inique Castorem cum Domitio compro; sed ta- men ille inimico servum remisit: tu ab avo abduxisti: ille in corruptum audire noluit, tu corruptisti: ille ad iudicem servum contra dominum repudiavit, tu etiam accusato- rem adhibuisti. At semel iste est corruptus à vobis? nonne, 4. cum esset productus, & cum tecum fuisset, refugit ad le- gatos? nonne etiam ad hunc Cn. Domitium venit? nonne audiente hoc Ser. Sulpicio, clarissimo viro, qui tum casu apud Domitium cenabat, & hoc T. Torquato, optimo ado- lescente, se à te corruptum, tuis promissis in fraudem im- pulsus esse confessus est? Quæ est ista tam impudens, tam crudelis, tam immoderata inhumanitas? idcirco in- hauc urbem venisti, ut hujus urbis jura, & exempla cor- rumperes, 5. domesticæque tua immanitate nostra civitatis humanitatem inquinares? At quam acutè collecta crimi- na? Blesamius, inquit, (ejus enim nomine, 6. optimi homi- nis, nec tibi ignoti, maledicere tibi) ad regem scribere sole- bat, 7. TE IN INVIDIA esse: tyrannum existimari: statua inter reges posita, animos hominum vehementer offensos: plaudì tibi non solere. Nonne intelligis, Cæsar, ex urbanis malevolorum sermonibus hæc ab istis esse collecta? Blesamius tyrannum Cæsarem scriberet? multorum enim ci- vium capita viderat: multos iussu Cæsaris vexatos, verber- atos, necatos: multas afflictas, & everfas domos: armatis militibus refertum forum, quæ semper in civili victoria sentimus, ea te victore non vidimus. Iolus, inquam, es, C. Cæsar, cujus in victoria ceciderit nemo, nisi armatus. & quem nos liberi, 8. in summa populi Rom. libertate nati, non modò non tyrannum, sed etiam 9. clementissimum in victoria ducimus? is Blesamio, qui *vivis in regno*, tyran- nus videri potest? Nam de statua quis queritur, una præfer- tim, cum tam multas videat? valde enim invidendum est ejus statuis, cujus tropæis non invidemus. Nam, si locus

7. Sed etiam accusandi veniam. Vulgò interseritur habet: sed invitæ nisi, nostris item omnibus.
 2. Non invidia nomen repudiatis. Sic nisi aut repudiaverit. Supra quoque, istem auctoribus, refer ph. r. c. v. v. v.
 3. Prehendi hominem iussit. Ita Coloniaenses, melius quam publica- tum comprehendit, ac Pall. apprehendi.
 4. Cum esset productus, et cum tecum fuisset. Publicari adjectant referri, sed ea vox non comparat in n. f. imò Pal. see & quart. adhuc abji- ciunt cum, me hæc è volente, norundem tamen aliquot, per d. d. d.
 5. Domesticæque immanitate. Sic malui cum Col. & aliorum libris, quæ istum auctoritate, nescio enim quomodo, et per auctoritatem suam eff.

6. Optimi hominis, &c. Ita Pall. nostri merites, nam Lambinia- num, viri optimi, rellat tantum in notæ secundæ libris.
 7. Te in invidia esse: tyrannum existimari, &c. Præfati situd longè vul- gatio; te invidiosè tyrannum existi. quomodo & in tribus suis mss. legi, du- dum indicavit Modius Epistola CXXXI. habentque aliquot etiam Pall.
 8. In summa populi Rom. Haud aliter quoque Pall. nostri, nisi quod, primus non agnoscat populi Rom. prius excusit, in summa respubl. quod aliquot non ipse verim.
 9. Clementissimum in victoria ducimus. Sic plerique Pall. & Colon. nam vulgari, clementissimum in vi. d. r. a. videmus ducim.
 R. Turris

affert invidiam nullus locus est ad statuum quidem Rostris clator. De planis autem quid respondeam? qui negligenterat usumquam à te est, & nonnumquam, obstupescit hominibus ipsa admirationis compressus est: & fortasse eò præterminis, quia nihil vulgare te dignum videri potest. Nihil à me arbitror præterminis, sed aliquid ad extremam causam partem reservatum. id autem aliquid est: te ut plane Dejotaro reconciliet oratio mea. non enim jam meruo, ne tu illi succensca, illud verò, ne tibi illum succensere aliquid f. spicere quod abest longissimè, mihi crede, Cæsar. quid enim retineat per te, meminit, non quid amiserit: neque se à te multatum arbitratur: sed, cum existimaret multis tibi multa esse tribuenda, quo minus à se qui in altera parte fuisset, ea lumeres, non recusavit. Etenim si Antiochus magnus ille, rex Asia, cum, posteaquam à Scipione devictus, Tauru tenus regnare iussus esset, omnemque hanc Asiam, quæ est nunc nostra provincia, amisisset: dicere est solitus, Benignè sibi à populo Rom. esse factum, quod nimis magna procuratio- ne liberatus, in odicis regni terminis uteretur: potest multo facilius se Dejotarus consolari. Ille enim i furoris multam sustinuerat hic erroris. omnia tu Dejotaro, Cæsar, tribuisti, eum & ipsi, & filio nomen regium concessisti. hoc nomine retento, atque conservato, nullum beneficium populi Rom. nullum iudicium de se senatus imminu tum putat: magno animo, & erecto est, nec umquam succumbet inimicis, ne fortuna quidem. Multa se arbitratur & peperisse antefactus, & habere in animo, atque virtute: quæ nullo modo possit amittere. quæ enim fortuna, aut quis casus, aut quæ tanta possit iniuria, omnium imperatorum de Dejotaro decreta delere? ab omnibus enim his ornatus est, qui, postquam in cætris esse potuit per atatem, in Asia, Cappadocia, Ponto, Cilicia, Syria, bella gesserunt. Senatus verò iudicia de illo tam multa, tamque honorifica, quæ publicis populi Romani litteris, monumentisque consignata sunt, quæ umquam vetustas obruet, aut quæ tanta delebit oblivio? Quid de virtute eius dicam? quid de magnitudine animi, gravitate, constantia? quæ omnes docti, atque sapientes, summa: quidam etiam sola bona esse dixerunt: hisque non modò ad bonè, sed etiam ad beatè vivendum contentam virtutem esse. Hac ille reputans, & dies, & noctis cogitans, non modò tibi non succenset, (esset enim non soiam ingratu, sed etiam amens, jverum omnem tranquillitatem, & quietem senectutis, acceptam refert clementiæ tuæ.) Quo quidem animo cum antea fuit, tum non dubito, quin tuis litteris, quarum exemplum legi, quas ad eum: Tarracone huic Blesamio dedisti, se magis etiam exerxit, ab omni-

que sollicitudine abstraxerit. jubes enim eum bene sperare, & bono esse animo: quod scio te non frustra scribere solere. memini enim iisdem ferè verbis ad me te scribere, neque tuis litteris bene sperare non frustra esse iussim. Labore equidem regis Dejotari causa, quocum mihi amicitiam respub. conciliavit, hospitium voluntas utriusque conjunxit, familiaritatem consuetudo attulit, suam verò necessitudinem magna ejus officia in me, & in exercitum meum effecerunt: sed cum de illo laboro, tum de multis amplissimis viris, quibus semel ignotum à te esse oportet, nec beneficium tuum in dubium vocari, nec harere in animis hominum sollicitudinem sempiternam, nec accidere, ut quorsquam te timere incipiat, eorum, qui semel à te sint liberati timore. Non debeo, C. Cæsar, quod fieri solet in tantis periculis, tentare, quonam modo dicendo misericordiam tuam commovere possim. nihil opus est occurrere ipsa solet supplicibus, & calamitosi, nullius oratione evocata. Proponere tibi duos reges: & id animo contemplare, quod oculis non potes, dabis profectò misericordiam, quod iracundia negavisti. Multa sunt tuæ clementiæ monumenta: sed maxime eorum incolumitates, quibus salutem dedisti. quæ si in privatis gloriosa sunt, multo magis commemorabuntur in regibus. Semper regium nomen in hac civitate sanctum fuit: sociorum verò regum & amicorum, sanctissimum. Quod nomen hi reges ne amitterent, te victore, timuerunt: retentum verò, & à te confirmatum, posteris etiam suis tradituros esse confido. Corpora verò sua, pro salute regum suorum hi legati tibi regi tradunt, Hieras, & Blesamius, & Antigonus, tibi, nobisque omnibus jam diu noti, eademque fide & virtute præditus Dorylaus, qui nuper cum Hiera legatus est ad te missus: tum regum amicissimi, tum tibi etiam, ut spero, probati. Exquire de Blesamio, numquid ad regem contra dignitatem tuam scripserit. Hieras quidem causam omnem suscepit, & criminibus illis pro rege se supponit reum, memoriam tuam implorat, quæ vales plurimum: negat umquam se à te in Dejotari tetrarchia pedem discessisse: in primis finibus tibi se præstito fuisse dicit, usque ad ultimos profectum: cum è balneo exisses, tecum se fuisse, cum illa munera inspexisses cenatus, cum in cubiculo recubivisses: eandemque assiduitatem tibi se præbuisse posttridie. quamobrem, si quid eorum, quæ objecta sunt, cogitatum sit, non recusat, quin id facinus, suum iudices. Quocirca, C. Cæsar, velim existimes, hodie tuo die sententiam tuam, aut cum summo dedecore miserrimam pestem importaturam esse regibus, aut incolumem famam cum salute: quorum alterum optare, illorum crudelitatis est: alterum conservare, clementiæ tuæ.

Qq 5

M. TVL-

1. Furoris nullam sustinuerat. Ita meliores Pall. deteriores enim multum subtraxit, ut in nullo reperit Lambiniana num illud multum amovisset in uno Gulielm. conjiciebat multum sui relictum, quod invenisset in Colon. fassus.

2. Ab omnibus enim hijs ornatus est. Sic Pal. quidam neque aliter Co-

loniens. quæm quod is, ab omnibus est enim in oratione.

3. Quo quidem animo, cum antea fuit. Male hic vulgari furis, & contra miss.

4. Quocum modo dicende misericordiam tuam. Vetus Basilicenus, Quocum: videlicet verum esse, quæ, nam modo inquit Guliel.